

TÜRKİYE

Mayın Yasaklama Politikası

Türkiye Cumhuriyeti Mayın Yasaklama Anlaşması'nı 25 Eylül 2003'te kabul etti ve bu anlaşma 1 Mart 2004'te yürürlüğe girdi. Türkiye kanunlarında bu anlaşmayla ilgili iç düzenlemeyi henüz yapmadı, fakat anayasanın, ceza kanununun ve ordu kurmaylarının anlaşmanın hükümlerini yasaymış gibi kabul edeceklerini belirtti. Türkiye 2006 yılı için dördüncü Madde 7 raporunu 23 Nisan 2007'de sundu.²

Türkiye 2006 yılının Eylül ayında, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı'na katıldı. Bu toplantıda evrenselleştirme, devlet olmayan silahlı gruplarla ilişkiler (NSAG'lar), stoklardaki mayınların imhası ve mayın temizliği üzerine raporlar sundu. Toplantıda, "Bugüne kadar komşularının çoğu konvansiyonu kabul etmemiş olan Türkiye, geri kalmış coğrafi bölgelerin konvansiyonu kabul etmesi için daha çok çaba harcanmasını istiyor. Türkiye, kendi payına, çevresindeki ülkeler de dahil olmak üzere, anlaşmaya daha çok ilgi gösterilmesi için üzerine düşeni yapmaya devam edecek."³

Türkiye bir kaç yıldır, STK faaliyetleri olarak nitelendirdiği anti personel mayınların yasaklanması çabasında, Devlet Olmayan Silahlı Grupların terörist örgütler olarak sayılmaları gerektiği konusundaki kaygılarını açıklıyor – ilgili taraf devletin bilgisi ya da rızası olmadan. Türkiye, Taraf Devletler'i "Konvansiyon'un uygulanması ile birlikte yürütülen çalışmanın terörist amaçlara alet edilmemesi konusunda" uyardı.⁴

Cenova Çağrısı 2006 yılının Temmuz ayında, Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistan, PKK) ve onun silahlı kanadı olan Halkın Savunma Güçleri (Hezen Parastina Gel, HPG)'nin, Cenova Çağrısı Taahhütname Belgesi'ni imzalayarak anti personel mayınların kullanımını tek taraflı olarak bıraktığını bildirdi.⁵ HPG Komutanı Fehman Hüseyin "Antipersonel mayınlar sivilleri etkiliyor ve savaş bittikten sonra, üzerinden uzun zaman geçse bile telafisi mümkün olmayan hasarlara yol açıyor. Bizim stratejimiz, sadece belirli silahları kullanmak yönünde. Artık antipersonel mayınları değil de uzaktan kumandalı araçları kullanmamızın nedeni bu." dedi.⁶

Türkiye bu imzalama eyleminin "ilgili Taraf Devlete, yani Türkiye Cumhuriyeti'ne önceden bilgi verilmeden ve bu devletin onayı olmadan gerçekleştiğini belirtti. Dolayısıyla, bu eylem bir dizi Taraf Devlet'in kavrayışının dışındadır, dolayısıyla yersizdir ve kabul edilemezdir."⁷

Türkiye, 2006 Mayıs ve 2007 Nisan aylarında Cenova'da yapılan Yürütme Kurulu toplantılarına katıldı. Nisan ayında yapılan toplantılarda, evrenselleştirme, Devlet Olmayan Silahlı Gruplarla ilişki ve stoklardaki mayınların imhası konularında bildirgeler sundu. Devlet olmayan aktörler konusundaki bildirgesinde, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı'nda dile getirdiği noktaları tekrarladı.⁸

Türkiye, Madde 1 ve 2 ile ilgili bazı önemli uygulama ve yorumlama meseleleri hakkındaki tavrını açıkladı. Türkiye Madde 1 hakkında 2005 yılının Ekim ayında Karamayını İzleme'ye şunları söyledi, "Türkiye, Askeri operasyonlara katılma konusunda, her koşul altında Ottawa Anlaşması'nın ruhuna uygun davranacağını taahhüt eder."⁹ Madde 2 hakkında ise şunları söyledi, "Türkiye duyarlı ateşleyicileri olan mayınlar ve/veya tuzaklama fünyesi kullanmıyor. Türkiye'nin bazı komşularının, Türkiye ile olan sınırlarına araçları imha eden mayınlar yerleştirdikleri unutulmamalıdır; Türkiye prensip olarak, bu komşu ülkelerin de aynı görüşü paylaşması koşuluyla araçları imha eden mayınların da yasaklanması taraftarıdır.¹⁰

Türkiye Konvansiyonel Silahlar Anlaşması'na ve bu anlaşmanın karamayınları hakkındaki Ek Protokol II'ye (CCW) 2006 yılının Kasım ayında taraf olmuştur ve Madde 13'ün gerektirdiği yıllık raporu 1 Kasım 2006'da sunmuştur. Türkiye CCW'nin savaşta kullanılan patlayıcı madde kalıntıları hakkındaki Protokol V'e taraf değildir. Mayınsız Bir Türkiye Girişimi, 4 Nisan 2007'de İstanbul'da bir yürüyüş ve ardından bir basın açıklaması düzenledi. Etkinlik, basın ilgisini Türkiye'deki mayın sorunu üzerine çekmeyi başardı.¹¹ Mayınsız Bir Türkiye Girişimi'nin

Platformu çeşitli tanınmış sivil toplum örgütleri tarafından desteklendi ve çoğu tarafından kabul edildi. 12

Üretim ve Ticaret

Türkiye, anti personel mayınların üretimini Ocak 1996'da yayınladığı ve anti personel mayınların transferi ve satışı hakkındaki bir moratoryum ile durdurdu.13 Türkiye'nin anti personel mayın üretim tesisleri yavaş yavaş hizmet dışı bırakıldı.14 Türkiye'nin antipersonel mayın ihraç edip etmediği bilinmiyor. Görünüşe bakılırsa, Türkiye, bütün mayınlarını (DM-11 mayınları) Almanya'dan ve ABD'den alıyor.

Stoklama ve İmha

Türkiye'nin stoklarındaki antipersonel mayınları tamamen imha etmesi için son tarih 1 Mart 2008. Türkiye, 2007 yılının Nisan ayında stoklarında 2,866,818 antipersonnel mayının bulunduğunu bildirdi. 15 Bu Türkiye'nin 2006 yılının Nisan ayında bildirdiğinden 112,347 adet daha az. 16 Türkiye 2006 yılında stoklarında bulunan 94,111 mayını imha ettiğini netleştirdi—böylece Türkiye ilk kez stoklarındaki mayınları imha etmeye başlamış oldu—Ve Türkiye 18,236 M18 Claymore mayını artık antipersonel mayın olarak kabul etmiyor. Türkiye "M18 Serisi antipersonnel mayınların belirli teknik özelliklerinden dolayı imha listesinden çıkarıldığını" söyledi. Türkiye M18 serisi antipersonnel mayınların kurban tarafından harekete geçirilen mayın olarak kullanılmayacağını bildirdi." 17

2006 yılının sonu itibariyle stoklarda kalan mayınlar şunlar: 1,652,913 DM-11; 1,022,709 M14; 145,061 M2 serisi; 43,347 M16; ve 22,788 ADAM. 18

Türkiye 2006'da imha ettiği mayınların açık bir listesini yapmadı, fakat 2006 Madde 7 raporu 2007 yılı ile karşılaştırıldığında, 94,111 mayının imha edildiği görülüyor: 88,951 DM-11; 1,821 M2 serisi; 2,752 M14; 506 M16; ve 81 bilinmeyen tip.19 Türkiye çeşitli yerlerdeki mayınların ilgili güvenlik ve çevre standartları göz önünde bulundurularak imha edildiğini bildirdi. 20

Türkiye ilk kez 2005 yılında stoklarındaki mayınları yok etmek için yeni bir tesis inşa edeceğini ilan etti. 21 Türkiye'nin Nisan 2007 raporunda şu güncelleme yer alıyor: "Yahşihan'daki (Kırıkkale iline bağlı) 'Savaş Gereçlerinin Kullanımdan Kaldırılması Tesisi' 4 Temmuz 2007'de faaliyete geçecek ve bu tarihten itibaren tam kapasite çalışacak. Şu anda, çeşitli yerlerdeki antipersonnel mayınların Yahşihan'a taşınması işlemi için hazırlıklar devam ediyor. 22 Türkiye, 2007 yılının Temmuz ayının ortalarında, Karamayını İzleme'ye bu tesisin planlandığı gibi bittiğini ve yeterlilik artırma/ruhsat çalışmalarının devam ettiği bilgisini verdi." 23

Türkiye ayrıca, 2007 yılının Nisan ayında Taraf Devletler'e, "2008 yılına kadar stoklardaki antipersonel mayınları tamamen imha etmek için üzerine düşen her şeyi yapacağı" konusunda söz verdi." 24

Araştırma ve Eğitim İçin Ayrılan Mayınlar

Türkiye, Nisan 2007 Madde 7 raporunda, eğitim ve geliştirme amaçlı olarak 15,150 mayını elinde tutmaya devam ettiğini bildirdi. 25 Bu sayı geçen sene de aynıydı. 26 Böylece Türkiye Taraf Devletler içinde, Brezilya'dan sonra elinde en çok mayın bulunduran ikinci ülke oluyor. 27 Türkiye daha önce 2004 yılında, elinde 16,000 mayın kalmış olabileceğini belirtmişti. 28 Türkiye 2006'da eğitim amaçlı olarak bulundurduğu mayın sayısını 15,150'ye düşürdü, "çünkü 850 mayın, mayın eylemlerine katılan ordu mensuplarını eğitmek üzere yapılan mayın arama, temizleme ve imha programlarında ve ayrıca ordunun çeşitli kurumları tarafından yine konuyla ilgili başka eğitimlerde kullanılmıştı." 29 Türkiye'nin elinde kalan mayınlar arasında DM-11, M2, M14, M16, ve M18 Claymore mayınları var, fakat Türkiye son iki Madde 7 raporunda bu mayınların her birinden elinde kaçar tane bulunduğunu bildirmedi.

Türkiye, elinde bulundurduğu mayınların hangi amaçla kullanılacağı ve gerçekten nasıl kullanıldığı konusundaki detayları henüz bildirmedi. 2004 yılının Kasım-Aralık aylarında İlk

Gözden Geçirme Konferansı'nda Taraf Devletler, bu ayrıntıların bildirilmesini karara bağlamışlardı. Türkiye 2006 ya da 2007 Madde 7 Raporlarında, raporlara yeni eklenen ve elde bulundurulmuş mayınlar konusunda olan Form D kısmını doldurmamıştı.

2006 yılının Mayıs ayında Türkiye, "farklı coğrafyalarda, engebeli zemin üzerinde bulunan ve farklı büyüklükte ordulara sahip olan ülkeler, diğerlerine göre daha çok mayın döküyor ve daha fazla sayıda anti personel mayının bulunduğu yerlerdeki ülkeler (ki bu ülkelerin daha fazla eğitilmesi gerekiyor), Madde 3'e göre ellerinde kalması gereken mayınlar konusunda sahte rakamlar ya da üst sınır vermemeliler." 30 Aynı zamanda, Türkiye ayrıca şunu söyledi, "daha fazla mayın temizlendikten sonra, Türkiye, eğitim için elinde kalan mayınları görebilir." 31 Türkiye 2005 yılının Haziran ayında, "Bu rakam (16,000) silahlı kuvvetlerin küçültülmesiyle yeniden gözden geçirilebilir" dedi. 32

Kullanım

Genel Kurmay Başkanı, 26 Ocak 1998'de yayınladığı bir emirle Türk ordusunun anti personel mayınları kullanmasını yasakladı. 33 Bu tarihten itibaren Türkiye'nin anti personel mayın kullandığına dair doğrulanmış bir örnek yok. Bu raporlama döneminde, medyada, Türk silahlı kuvvetlerinin mayın kullandığını iddia eden iki haber çıktı. 34 Türkiye hükümeti bu haberlerin "asılsız iddialar" ve yalnızca "terörist propoganda" olduğunu söyledi. 35 2007 yılının Nisan ayında yapılan Yürütme Kurulu toplantısında Türkiye, PKK'nin "fırsat bulursa ve bulduğunda, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne saldırmak için çeşitli mayın ve diğer patlayıcı türlerini kullandığını ve bu saldırıların sivillerin de ölümüne yol açtığını" söyledi. 36 Türkiye, Karamayını İzleme'nin, PKK'nin yakın zamanda antipersonel ya da kurban tarafından harekete geçirilen mayın kullanıp kullanmadığına dair kesin bilgi olup olmadığı konusundaki sorusuna yanıt olarak, Genel Kurmay Başkanlığı'nın PKK tarafından döşenmiş 35 antipersonel mayın tespit ettiğini ve bunların 1 Ocak ve 13 Temmuz 2007 tarihleri arasında etkisiz hale getirildiğini söyledi. Ayrıca, "Türkiye'nin güney-doğu sınırlarından sızan teröristlerin döşediği mayınlara el konulmaya ve bu mayınlar temizlenmeye devam ediliyor" dendi. 37

Medyada çıkan haberlere göre, PKK, güvenlik güçlerine saldırmak için düzenli olarak güçlü, uzaktan kumandalı patlayıcı araçlar kullanıyor. Bu saldırılar Türk medyada genellikle "karamayını patlaması" olarak yer alıyor. Medyada yer alan bazı olayların, kurban tarafından harekete geçirilen antipersonel mayınlar ya da patlayıcı araçlar sonucunda gerçekleştiği görülüyor, fakat bunların yerleştirilme tarihleri kesin olarak doğrulanmış değil.

PKK/Kongra Gel önceden uzaktan kumandalı mayın kullandığını itiraf etti, fakat 2005 yılında Cenova Çağrısı'na gönderdiği bir mektupta, bir kişi ya da araç tarafından harekete geçirilen mayın ya da patlayıcı araç kullandığını inkar etti. 38 HPG Komutanı, 2007 yılının Haziran ayında Cenova Çağrısı'na gönderdiği mektupta yine antipersonel mayın kullandıklarını reddetti. 39

Türk hükümeti, 2006 yılında, PKK/KADEK/Kongra Gel tarafından döşenmiş karamayınları nedeniyle 24 askeri personel ve sivilin öldüğünü ve 131 kişinin yaralandığını bildirdi. Bu raporda, antipersonel ve araç imha eden IED'ler/mayınlar ya da uzaktan kumandalı IED'ler/mayınlar ve kurban tarafından harekete geçirilen IED'ler/mayınlar arasında bir ayrım yapılmıyor. 40

Karamayını ve UXO Sorunu

Türkiye, antipersonel ve araç imha eden mayınlar, patlamamış mühimmat (UXO) ve IED'ler döşemiştir.41 Mayınlar, 1956-1959 arasında 510 kilometrelik Suriye sınırına ve Ermenistan, İran ve Irak sınırının bazı bölümlerine, yasadışı sınır geçişlerini önlemek ve güvenlik önlemi olarak döşendi.42 Türkiye, 2007'de toprağa döşeli 983,166 mayın bulunduğunu, bunlardan 164,497'sinin Suriye sınırına döşenmiş olan araç imha eden mayın olduğunu bildirdi. 43

Ayrıca 1984-1999 arasında PKK ile süren çatışmalar sırasında "teröristlerin merkezi bölgelere geçişini engellemek amacıyla" hükümet güçleri tarafından karamayını döşendi." 44 Mayınlar, ülkenin doğu ve güney doğusunda köylerin içinde ve etrafında bulunuyor. 45 Bazı yeni

kirlenmeler, bildirilen ya da iddia edilen 2006-2007'deki mayın ve IED kullanımından kaynaklanabilir.

Mayın Karşıtı Eylem Programı

Türkiye, 2006 yılının Eylül ayında ve yine 2007 yılının Haziran ayında, ulusal bir mayın karşıtı eylem mercinin ve mayın karşıtı eylem merkezinin kurulması konusunda çabaların devam ettiğini bildirdi. Türkiye, bu kurumların konuyla ilgili bakanlıkların temsilcilerinden ve Gümrük Müsteşarlığı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bölgesel Gelişme Yönetimi ve Genel Kurmay "temsilcilerinden" oluşabileceğini söyledi. 46

Türkiye 2005 yılında, mayın karşıtı eylem merkezinin oluşturulmasından sonra, ulusal mayın standartlarının uluslararası standartlara uygun hale getirileceğini bildirdi. 2006 ya da 2007 yılının ilk yarısında mayın eylemi ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme yapılmadı. 47

Mayın Karşıtı Eylemi Destekleme

Türkiye, Azerbaycan'daki Agstafa bölgesinde bulunan Saloğlu köyündeki eski askeri üsteki mayınların ve ERW'nin temizlenmesi için NATO Barış Ortaklığı Projesi'nin oluşturulmasına önderlik eden ülkedi. Türkiye, 2006'da projenin ilk aşamasına maddi (1,16 milyon € - \$1,457,308'luk bir proje) katkıda bulundu ve Azerbaycan'ın bildirdiğine göre projenin 2007 Nisan ayında başlayan ikinci aşamasına €50,000 daha katkıda bulundu. 48 Türkiye, uluslararası mayın eylemlerine ya da kendi ülkesindeki mayın eylemlerine yaptığı maddi katkıları 2007 Madde 7 raporunda bildirmedir.

Stratejik Mayın Eylem Planlaması

Türkiye, 2006 yılının Eylül ayında, topraklarında bulunan anti personel mayınları son tarih olan 2014 yılına kadar temizlemek için bir mayın eylem programı geliştirdiğini bildirdi. Bu plan Suriye sınırındaki mayın tarlasının Maliye Bakanlığı'nın yönetimi altında, 17 milyon dolarlık bir ödenekle temizlenmesine odaklanıyor.49 Türkiye, 2005 ve 2007 arasında Suriye sınırındaki mayınlı alanların temizlenmesi için iki ulusal ihale açtı, bu ihalelerde firmalara, nakit ödeme yerine, temizlenmiş alanlarda 49 yıllığına tarım yapmaları önerildi; her iki ihale de iptal edildi. 50

Kalan anti personel mayınların bulunduğu, Irak, İran ve Ermenistan sınırı gibi mayınlı alanları temizlemek için yapılan planlar Temmuz 2007'ye kadar henüz açıklanmamıştı.

Mayından Arındırma

Mayın temizleme, Türk Genel Kurmay Başkanlığı'na uzman birimin yönetimi altında, elle temileme ve mekanik mayın temizleme tekniklerinin kullanılmasıyla devam etti. Temizlenen mayınların imha edilmesi, yerinde patlatma yöntemiyle ve söylendiğine göre güvenlik ve çevre standartlarına uygun olarak gerçekleştirildi. 51

Etkilenmiş Alanların İşaretlenmesi ve Etrafının Çevrilmesi

Türkiye'nin Madde 7 raporları, bütün bilinen mayınlı alanların işaretlendiğini ve etraflarının çevrildiğini iddia ediyor. 52 Fakat bir dizi bağımsız rapor, bunun her durum için geçerli olmadığını ileri sürüyor. Örneğin 2007 yılında, Mardin İli Nusaybin İlçesi Belediye Başkanı, yerleşim bölgelerinin yakınında olan bir dizi mayınlı alanın, özellikle dağlık bölgelerin işaretlenmediğini ve etraflarının çevrilmediğini söyledi; ayrıca, Türkiye-Suriye sınırının bir bölümündeki mayın tarlasının etrafının çevrildiği fakat çitlerin kırıldığı, insanların, özellikle çocukların sürekli olarak hayvanlarını otlatmak için mayın tarlasına girdikleri söyleniyor. 53 Yerel bir STK olan Hakkari Grubu, diğer bir çok mayınlı alanın işaretlenmediğini, etrafının hiç ya da uygun koşullarda çevrilmediğini iddia etti. 54

2007 yılının Mayıs ayında, Karamayını İzleme Araştırmacıları, Diyarbakır İli, Ovabağ köyündeki eski bir Jandarma Karakolunun etrafındaki yüz metre karelik mayınlı alanın sadece tek bir

dikenli tel ile korunduğunu ve bu telin de genellikle yerde durduğunu gözlemledi. Bunun çevresinde ise yalnızca bir tane işaret var. Yerel halk mayın tarlasının ortasında bulunan ve köydeki üç evin su ihtiyacını karşılayan su havuzuna ulaşmak için bir patika yapmış. Burada onlarca köylünün öldüğü bildirildi. 55

Mayın/UXO Temizliği

Türkiye'nin 2007 Madde 7 raporunda, 2006 yılında 19,033 mayının temizlendiğini bildirdi. Fakat, bu sadece 2006 yılında değil, önceki bir kaç yılda da yapılan toplam temizliği ifade ediyor olabilir (temizleme çalışmaları 1998'de başladı); Türkiye diğer beyanatlarda 2006 yılında 1,147 mayın temizlendiğini bildirdi; fakat temizleme işleminin yapıldığı yerler ve alanlar belirtilmedi. 56

Türkiye ayrıca, güvenlik güçlerinin 15 Ekim 2006'dan 31 Aralık 2006'ya kadar, PKK/Kongra-Gel tarafından döşenen 24 anti personel karamayını ve yedi imal edilmiş karamayını bulduğunu ve imha ettiğini bildirdi. Ocak ayından 14 Mayıs 2007'ye kadar PKK/Kongra-Gel tarafından döşenmiş 66 anti personel mayın, IED yapımında kullanılan 10 imal ürünü mayın ve nesne bulundu ve imha edildi. 57 28 Haziran 2007'de, General Özel'in, ordunun PKK tarafından döşenen mayınların ve IED'lerin yüzde yetmişini imha ettiğini duyuran açıklaması medyada haber olarak yer aldı. 58

Cenova Çağrısı, PKK'nin silahlı kanadı olan HPG'nin 2005 yılında kendilerine verdiği bilgide, kendi faaliyet ya da kontrol alanı içindeki bölgelerde yaşayan insanlardan gelen talep üzerine mayınların bazılarını temizlediğini, temizleyemeyeceği tehlikeli alanları işaretlemeyi kabul ettiğini ve HPG'nin ayrıca patlayıcı elde etmek ve askeri eylemlerde kullanmak için de mayınları kaldırdığını bildirdiğini belirtti. 59

Madde 5'e Riayet Etme Çabalarının Özeti

Mayın Yasaklama Anlaşması'nın 5. Maddesi'ne göre Türkiye kendi yetki ve kontrol alanı içindeki bütün anti personel mayınları en kısa zamanda imha etmeli ve bunu en geç 1 Mart 2014'e kadar yapmalı. Türkiye, 2006 yılının Eylül ayında Mayın Yasaklama Anlaşması çerçevesindeki taahhütlerini teyit etti ve Taraf Devletler'e mayın eylem planının son tarih olan 2014'e kadar mutlaka gerçekleşeceği bilgisini verdi. 60

Mayın Risk Eğitimi

Türkiye'de, önceki yıllarda olduğu gibi, 2006'da da çok sınırlı Mayın Risk Eğitimi verildiği bildirildi. Mayın Risk Eğitimi asıl olarak STK'lar tarafından iki küçük proje halinde verildi. Türkiye'de bir MRE koordinasyon kurumu bulunmuyor.

Türkiye 2007 Madde 7 raporunda, "Mayınlı alanların çevresinde yaşayan insanlar, yerel yetkililer tarafından mayınların varlığı konusunda uyarıldı" deniyor. "Mayın konusundaki farkındalığı artırmak için çeşitli çabalar harcanıyor." 61 Güneydoğu Anadolu'da, Karamayını İzleme'nin görüştüğü insanlar yerel yetkililer tarafından herhangi bir MRE etkinliğinin düzenlenmediğini söylediler. 62

Hakkari Anti-Karamayını Farkındalık Kampanyası (Hakkari Grubu olarak da biliniyor), MRE faaliyetleri düzenlemek için, Hakkari ilindeki yaralıları, ölümler ve mayından etkilenen alanlar konusunda bir çalışma yürüttü. İl Jandarma, Hakkari Grubu üyelerine ve araştırmayı yürütenlere mayın/ERW riskleri konusunda yarım saatlik bir eğitim verdi. Grup, köylerdeki camilere, köy evlerine, kliniklere ve okullara MRE broşürleri dağıttı ve afişler astı; köylülere kısa MRE eğitimleri verildi ve köyün önde gelenleri mayın konusundaki farkındalığı artıran mesajları nasıl yaygınlaştırabilecekleri konusunda bilgilendirildi. 63

2006 yılında, Mayınsız Bir Türkiye Girişimi tarafından yapılan MRE afişi, 11 şehirdeki ilk okullara gönderildi. 64 Sınırlı kaynaklar dolayısıyla bu proje öğretmen eğitimi ya da eğitim materyallerini içermedi. 65 Bir kaç ay geçtikten sonra, okul dönemi sona erdiğinden asılan

MRE afişlerinin çoğu indirildi. Afişlerin sürekli olarak kalması yönünde bir istek olmasına rağmen, Mayıs 2007'den itibaren çok az okul posterleri asılı olarak tuttu. 66 2007 yılı başlarında TBMM, 2008 yılında televizyondan MRE konusunda mesajlar verilebileceğini bildirdi. 67

Sivil toplum grupları ve yerel otoriteler, Türkiye'nin geniş çaplı bir MRE'ye ihtiyaç duyduğunu belirttiler. En acil ihtiyaç, mayın/UXO'dan etkilenmiş olan ve yaralı ve ölümlerin olduğu alanlarda eğitim vermek; MRE ayrıca eski çatışma alanlarına dönmüş olan yerinden edilmiş insanlar için de gerekiyor. Ayrıca mayınlı alanların uygun bir şekilde işaretlenmediği ve etrafının çevrilmediği yerlerde de MRE'ye acil ihtiyaç var. 68

Karamayını/UXO/IED Kurbanı Yaralı ve Ölümler

Mayınsız Bir Türkiye Girişimi tarafından toplanan medya haberlerinin analizi, mayın, UXO ve kurban tarafından harekete geçirilen IED'lere bağlı 73 yeni yaralı ve ölü tespit etti. Bunlardan 18'i ölü, 55'i yaralı. Üçü kadın ve 31'i çocuk; 52'si sivil (10 özel güvenlik görevlisi ve "köy korucusu") ve 21 ordu mensubu. Olaylar Bingöl, Şırnak, Hakkari, Diyarbakır, Elazığ, Tunceli, Ağrı, Siirt, Van, Sivas ve mayından etkilenen bir bölge olarak görülmeyen İzmir illerinde meydana geldi. On sivil (sekizi çocuk) hayvan otlatırken mayına maruz kaldı; odun/bitki toplamak ve yerdeki mayını kurcalamak patlamaya neden olan diğer asıl etkinliklerdi. Ek olarak, Mayınsız Bir Türkiye Girişimi, uzaktan kumanda ile patlatılan 15 IED olayı sonucunda en az 72 kişinin yaralandığı ve öldüğünü tespit etti. 2005 yılındaki 220 yaralı ve ölü (68 ölü ve 152 yaralı) ile karşılaştırıldığında önemli bir düşüş varmış gibi görünse de, 2005 verileri, kurbanlar tarafından harekete geçirilen aygıtlar kadar, kumandalı patlayıcılar nedeniyle ölen ve yaralananları da kapsıyordu. Medyadaki haberler patlayıcı aygıtların hangi yöntemle patlatıldıklarını her zaman yazmıyorlar; 2005 yılında medyada çıkan haberlerde 220 yaralı ve ölüye neden olan 62 olaydan en az 47'sinin uzaktan kumandalı patlayıcıların patlaması olduğunu bildiriyor. 69 Çocuk yaralı ve ölümlerin sayısı 2005'te 22 iken 2006'da 31'e yükseldi ve çocuklar sivil yaralı ve ölümler içinde çoğunluğu oluşturuyorlar (yüzde 60). Bir çok olay medyada yer almadığı için muhtemelen yaralı ve ölü sayısı daha fazladır.

Türkiye'nin 2006 Madde 7 raporu, 155 askeri ve sivil yaralı ve ölünün (24 ölü ve 131 yaralı) PKK/KADEK/KONGRA-GEL terörist örgütlenmesi tarafından yerleştirilen mayınlardan kaynaklandığını bildirdi; bu karamayınları bazı durumlarda patlayıcı aygıtlar olarak da düşünülebilir. Yaralı ve ölümlerden sadece beş tanesinin sivil olduğu bildirildi.70 2005 yılındaki 194 askeri sivil ve yaralı sayısı ile karşılaştırıldığında azalma olduğu görülüyor.71 Türkiye'de 2006 yılında mayın temizleme faaliyetlerinde ölme ya da yaralanma olayı bildirilmedi.

Olaylar 2007 yılında da devam etti, Haziran ayına kadar 51 mayın/ERW/IED kurbanı bildirildi.72

Veri Toplama

Türkiye'de kapsamlı bir veri toplama mekanizması bulunmuyor. Hükümet ölen ya da yaralanan askeri personelin kayıtlarını tutuyor ve sivil kayıplar konusunda da bazı bilgilere sahip gibi görünüyor. Mayınsız Bir Türkiye Girişimi yaralı ve ölü bilgilerini medyadan topluyor ya da çeşitli olayların ayrıntıları telefonla bildirildiğinde bu verilere ulaşabiliyor. Medyada genellikle kullanılan aygıtın tipi konusunda yeterli bilgi yer almıyor, fakat 2006'da, Mayınsız Bir Türkiye Girişimi, yaralı ve ölümleri, mayın, ERW, kurban tarafından harekete geçirilen ve uzaktan kumandalı aygıtlar nedeniyle yaralanan ve ölenler olarak daha sistematik bir şekilde sınıflandırmaya başladı. Mayınsız Bir Türkiye Girişimi, 2006'da, Alman bir Tıp STK'sı olan Medico International'ın desteğiyle kurbanların kimliklerini ve ihtiyaçlarını saptamak için Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinin ilçelerinde pilot bir çalışma yürüttü. 73 Normalde Siirt ili üç hedef alandan bir tanesiydi, fakat jandarma araştırmayı engelledi ve bilgi verenler güvenliklerinden korktular, alternatif olarak Batman seçildi; ayrıca kültürel cinsiyet de araştırmanın yürütülmesinde bir engeldi. 74 Araştırmada, mayın ve ERW nedeniyle 38 kişinin öldüğü ve 65 kişinin yaralandığı kaydedildi. 1993'den önce sadece 2 kurban var ve patlamalardan 16'sı 2004'den sonra olmuş. 75

Hakkari Grubu, 2006 yılında, patlayıcı aygıtların yol açtığı yaralanmalar konusunda, Hollanda Büyükelçiliği tarafından finanse edilen bir çalışma yürüttü. Bu çalışmanın sonuçları 2007 yılının Mayıs ayına kadar henüz açıklanmamıştı. Araştırma hayatta kalanlara özel yardım yapılmasını hedefliyor ve ileri de başka etkinlikler de planıyor. 76

2006'da Sağlık Bakanlığı uluslararası yaralanma gözetim sınıflandırmasını kullanmaya başladı. Buna göre mayın/ERW olayları patlayıcı ve parçalanma yaralanmalarının alt kategorisi olarak kaydedilecek. 77

Türkiye'deki mayından dolayı ortaya çıkan toplam yaralı ve ölü sayısı bilinmiyor. Türkiye, 1993 ve 2003 arasında karamayınları nedeniyle 2.905 yaralı ve ölü olduğunu, bunlardan 588'inin ölü ve 2,317'sinin yaralı; 1,802'sinin sivil ve 1,823'ünün ordu personeli olduğunu bildirdi. İlk Madde 7 raporunda Türkiye, 1984 ve Ağustos 2004 arasında ordu personeli olan 1,616 yaralı ve ölü olduğunu (400 ölü ve 1,216 yaralı) bildirdi. 78 1950'den beri Türkiye-Suriye sınırındaki mayınlar nedeniyle 3,000'den fazla kişinin (çoğu sivil) öldüğü ve 7,000'den fazla kişinin yaralandığı bildirildi. 79 Sınırdaki yerel görevliler bu yüksek rakamları doğruladılar. 80 Fakat, raporlama mekanizmalarının, hayatta kalanlara yardım programlarının olmaması ve hayatta kalanların mayın tarlaları ya da askeri bölgelerde meydana gelen patlamalar sonucu oluşan yaralanmaları bildirmekte gönülsüz olmaları nedeniyle hayatta kalanların sayısını tam olarak belirlemek çok zor. 81 Söylenenlere göre, mayın tarlaları içinde mayınlar nedeniyle yaralananlar hapse atılıyor ya da suça teşebbüs muamelesi görüyorlarmış. 82

Hayatta Kalanlara Yardım

Türkiye'de mayın/ERW'den hayatta kalanlar ya da bunlardan dolayı fiziksel yetersizliği olan diğer insanlar için çok az kaynak ve olanak var. Veri toplamanın olmayışı hayatta kalanların ihtiyaçlarının net bir şekilde tespit edilmesini güçleştiriyor. Hayatta kalanlar için bir yardım eylem planı ya da stratejik bir çerçeve yok. 83 Mayınsız Bir Türkiye Girişimi'nin yaptığı araştırmada hayatta kalan 65 kişinin ihtiyaçları tespit edildi. En yaygın ihtiyaçlar: mali yardım (yüzde 19), iş (yüzde 15), prostetik aletler (yüzde 11), eğitim/mesleki eğitim (yüzde 9), fiziksel rehabilitasyon ve psikolojik destek (her biri yüzde 8). 84

Kentlerde ve köylerin çoğunda sağlık tesisleri var; acil servis ücretsiz fakat hastalar acil yardımdan sonrası için ücret ödemek zorundalar. Sağlık sigortası var; fakat, devlet hastanelerindeki hizmetin kalitesi hastanın sahip olduğu sağlık sigortasına bağlı; bütün sigortalı hastalar ilaç ve malzemeler için ödeme yapmak zorunda. Nüfusun hemen hemen üçte birinin sağlık sigortası yok. Acil ulaşım sadece kentlerde var. Mayın/ERW mağdurları için hava ulaşımı standart ve bazen sivil mağdurlar da bundan yararlanabiliyorlar. Ordu mensubu olanlar askeri tıp tesislerine ve siviller en yakın büyük hastaneye sevk ediliyorlar. 85

Türkiye'deki rehabilitasyon tesisleri yetersiz. 86 Çok sayıda ihtiyaç olmasına rağmen özellikle ERW mağdurları için üst kol protezi bulunmuyor. 87 Yedi tane Sağlık Bakanlığı fizyoterapi ve rehabilitasyon merkezi, Türk Silahlı Kuvvetleri Rehabilitasyon ve Tedavi Merkezi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yönetilen Rehabilitasyon ve Tedavi Merkezi ve özel merkezler var. 88 Mayın patlamasından hayatta kalan birçok insan için protetiklere ve rehabilitasyona ulaşım bir sorun; Türkiye'de sakatların yüzde 40-60'ı hiç bir zaman rehabilitasyon hizmeti alamıyor. 89 Hayatta kalanların bazıları kendi protezlerini yapma yoluna başvuruyorlar. 90

Türkiye'de mayından etkilenen bölgelerde sınırlı psikolojik destek var ve hayatta kalan bir çok kurban bu desteği alamıyor. 91

Mayın patlamasından hayatta kalanlar da dahil olmak üzere sakatlar büyük ölçüde iş bulamıyorlar (yüzde 78). Bazı kısa dönem meslek eğitim kursları ve atölyeler olmasına rağmen çok sınırlı iş imkanları var. 92 Başbakanlık altındaki Sakatlar Dairesi "sakatlar için iş olanaklarını artırmak için mesleki rehabilitasyona büyük ihtiyaç olduğunu" söylüyor. İş kotası kamu sektöründe yüzde dört, özel sektörde ise yüzde üç oranında sakatların çalıştırılması

gerektiğini garanti altına alıyor. 93 Özel sektörde bu kota uygulanmadı; 2006'da ise bazı kamu sektörlerinde bu yönde gelişmeler olduğu görüldü. 94

Mayın/ERW'den hayatta kalanlar maddi tazminat alabiliyorlar ve 5233 sayılı yasaya göre aldıkları bu tazminat, yaşam koşullarını iyileştirmeleri için çok önemli bir araç (Terörist Hareketlerden Kaynaklanan Kayıpların Tazmini ve Terörizme Karşı Alınan Önlemler). 95

Türkiye'nin Temmuz 2005 Sakatlar Kanunu, sakatlara karşı ayrımcılık uygulanmasını yasaklıyor. Yasaya göre sakatlar faizsiz ev kredisi ve mesleki eğitim alabilirler. 96 Fakat, yasa gerektiği şekilde güçlendirilmemiş ve 2006'da tam olarak uygulanması için gerekli olan mali kaynak yok. 97 Sakatlar Dairesi, sakatların haklarını korumaktan sorumlu.

Türkiye 30 Mart 2007'de BM Sakat Hakları Konvansiyonu'nu imzaladı, fakat sakat inisiyatiflerini izlemeye izin veren Seçeneğe Bağlı Protokolü imzalamadı.

Hükümet Faaliyetleri

Türkiye'nin 2006'da yayınladığı Madde 7 raporuna göre, 2006 yılından mayın patlamasından dolayı yaralanan 131kişi askeri merkezlerde fiziksel rehabilitasyon hizmeti aldı, bunlardan beş tanesi sivil. Hayatta kalan askerlerden 122 tanesi ek yardım aldı. 98

Ankara'daki Gülhane Askeri Tıp Akademisi, mayın ve patlayıcılar nedeniyle yaralananlara uzman bir tedavi sunabilen tek tesistir. Mayın patlamasından hayatta kalan siviller, "yeşil kart" (yalnızca ulusal yoksulluk sınırının altında olanlar yeşil kart alabilmektedirler) sigortasına sahip oldukları takdirde burada tedavi olabilmektedirler. Ankara'ya gidiş maliyeti karşılanmamaktadır ve bu masraf bir çokları için karşılayabileceklerinin çok ötesindedir. 99

Hayatta kalanlar için, protektörler de dahil olmak üzere fiziksel rehabilitasyon hizmetleri, asıl olarak, Diyarbakır'daki Dicle Üniversitesi Araştırma Hastanesi'ndeki Ortopedi ve Travmatoloji Merkezi'nde verilmektedir. 100 Mayından etkilenen alanlarda kaliteli protez sağlayabilen tek yer burasıdır, fakat merkezde sadece bacağın alt kısmı için protez üretilmektedir. 101 Mayından hayatta kalan bir çok insan bu merkezden protez alabileceklerinin farkında değildirler ve diğer merkezler de bedava hizmet vermemektedir. 2006'da, Hakkari Grubu Hakkari'de yaşayan ve mayından hayatta kalan 28 kişinin Dicle Merkezi'nde tedavi olmasını sağladı. 102

Hükümetdışı Faaliyetler

STK'lar 2006 yılında en az mayın/ERW'den hayatta kalan en az 46 kişiye yardım ettiler. 103

Mayınsız Bir Türkiye Girişimi ve Hakkari Grubu hayatta kalanlara yardım etmek için, 2006'da tespit ettikleri ihtiyaçlara dayanarak planlar geliştirdiler. Fakat, 2007 yılı Mayıs ayına kadar bu projeler için henüz mali kaynak bulunamamıştı. 104

2006'da Diyarbakır Barosu, mayın/ERW'den hayatta kalan 12 kişiye ücretsiz yasal yardımda bulundu, hayatta kalan bir kaç kişinin tedavi olmasını sağladı ve iki sivilin tedavi için başvurmasına yardım etti. Proje 2006'da sona erdi. 2007 yılının Nisan ayında Baro mayından hayatta kalanlar için bir komisyon kurdu. 105

İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, mayından hayatta kalanlara yasal konularda ve diğer alanlarda yardım ediyor. 106 2006'da Suroç'ta mayından hayatta kalan bir grup yerelde sağlık, rehabilitasyon ve protektör hizmeti verilmesi için çalışmalarına başladı. 107

Türkiye Sakatlar Derneği, mayından etkilenmiş olan alanlarda sakatlara yardım eden en büyük örgütlenme ve derneğin Antakya, Gaziantep, Mardin ve Suroç'ta şubeleri bulunuyor. 108

DİPNOTLAR

Madde 7 Raporları, A'dan Ek A, B, ve C, 1 Ekim 2004 ve 10 Mayıs 2005. Ceza Kanunu Madde 174 patlayıcı maddeler konusunda cezai yaptırımlar içerir.

2 Türkiye daha önce takvim yılı 2005, 10 Mayıs 2005 ve 1 Ekim 2004 için Madde 7 raporlarını 29 Nisan 2006'da sunmuştur. (28 August 2004'de sunması gerekiyordu).

3 "Türkiye'nin Mayın Yasaklama Anlaşması'nın Evrenselleştirilmesi Konusundaki Görüşleri ve Devlet Olmayan Örgütlenmelerin Sivil Toplum Kuruluşları Üzerindeki Tamamlayıcı Rolü," APLC/MSP.7/2006/MISC.4, 16 Ocak 2007, paragraf 2. Bu belge, 18-22 Eylül 2006 tarihlerinde Cenova'da yapılan Taraf Devletler Yedinci Toplantısı'nda resmi belge olarak sunuldu."

4 İbidem, paragraf 7.

5 PKK/KADEK/Kongra Gel, AB, NATO, ABD, Kanada, İngiltere ve Avustralya tarafından terörist bir organizasyon olarak adlandırılıyor. Aslında Karamayını İzleme, ilgili alıntı dışında, herhangi bir birey ya da örgütlenmeyi "terörist" olarak adlandırmıyor.

6 Cenova Çağrısı, "Kongra-Gel/HPG rehinerleri antipersonel mayın kullandıklarını reddettiler", basın açıklaması, Cenova, 18 Temmuz 2006.

7 " Türkiye'nin Mayın Yasaklama Anlaşması'nın Evrenselleştirilmesi Konusundaki Görüşleri ve Devlet Olmayan Örgütlenmelerin Sivil Toplum Kuruluşları Üzerindeki Tamamlayıcı Rolü," 16 Ocak 2007.

8 Türkiye tarafından sunulan bildirge, Genel Durum ve Konvansiyonun İşlemesi hakkında yapılan Yürütme Kurulu Toplantısı, Cenova, 8 Mayıs 2006. Türkiye 2005 yılının Haziran ayında yapılan Yürütme Kurulu toplantılarında da benzer bir bildirge sunmuştu.

9 2004 yılının Mayıs ayında BM Türkiye Elçisi Cenova'da Karamayını İzleme'ye, Türkiye'nin anti personel mayınların ortak askeri operasyonlar sırasında diğer devletler tarafından Türkiye'de kullanılmasına izin vermeyeceğini söyledi. Elçi ayrıca, Türkiye'nin yabancı anti personel mayınların topraklarında depolanması ya da topraklarından geçmesini Mayın Yasaklama Anlaşması'nın ihlali olarak göreceğini ve "herhangi bir tip anti personel mayının topraklarından geçmesine ya da topraklarında depolanmasına izin vermeyeceğini söyledi. Elçi, önceden rapor edildiği gibi, ABD'nin Türkiye'de 1,100 Hava Kuvvetleri Gator anti personel mayını olduğunu reddetti. Bkz, Türkiye'nin Karamayını İzleme Anketi'ne verdiği ek cevap, Türkiye'nin Cenova'daki BM Daimi Büyükelçisi, 30 Mayıs 2004. ABD hükümeti kaynakları, ABD'nin 1197'den itibaren Türkiye'de mayın depoladığını bildirmişti. Bkz. Karamayını İzleme Raporu, syf. 848.

10 Tezkere No. 649.13/2005/BMCO DT/8805 Vehbi Esgel Etensel'den, Müsteşar, Türkiye'nin Cenova'daki BM Daimi Elçisi, Karamayını İzleme'ye (HRW), 3 Ekim 2005.

11 "Karamayını karşıtı grup mayın konusundaki farkındalığı artırmak için yürüyecek," Yeni Anadolu (Ankara), 3 Nisan 2007. Bu etkinlik televizyonlarda, Cumhuriyet ve Birgün gazetelerinde, Türkçe dilinde kısıdalga yayın yapan radyoda yayınlandı. Mayınsız Bir Türkiye Girişimi'nden gelen e-mail, 6 Temmuz 2007.

12 Mayınsız Bir Türkiye Girişimi (IMFT), İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, Mazlum-Der, Sosyal Demokrasi Vakfı, Türkiye Sakatlar Derneği, TTB ve Düşünce Suçuna Karşı Girişim ve Göçedenler İçin Kültür ve Dayanışma Derneği tarafından destekleniyor. 50'den fazla profesyonel örgüt, STK ve sendika tarafından kabul ediliyor. IMFT'den gelen e-mail, 6 Temmuz 2007.

13 İhracat moratoryumu 1999 yılında yenilendi ve 2002 yılının Mart ayında sürekli hale getirildi.

14 Vehbi Esgel Etensel'den gelen mektup, Müsteşar, Daimi elçi, 3 Ekim 2005. Türkiye daha önce hem antipersonel hem de anti-araç mayın ürettiyordu. Bir Türk şirketi olan Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), iki Amerikan antipersonel mayının kopyasını üretti (M14 ve M16). Türkiye önceden hem antipersonnel mayın hem de araç imha eden mayın ürettiyordu. Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), iki Amerikan tipi antipersonnel karamayının kopyasını üretti (M14 and M16). Bkz, Türkiye'nin ek cevabı, Daimi Elçi, 30 Mayıs 2004. Türkiye hiç bir zaman tesislerinin dönüştürüldüğü ya da kapatıldığı konusunda rapor vermedi.

15 Madde 7 Raporu, Form B, 23 Nisan 2007.

16 Madde 7 Raporu, Form B, 29 Nisan 2006; Türkiye tarafından sunulan bildirge, Stoklardaki Mayınların İmhası üzerine yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 11 Mayıs 2006. Önceki yıllarda stokta 2,973,481 mayının bulunduğu bildirilmişti. Madde 7 Raporları, Form B, 1 Ekim 2004 ve 10 Mayıs 2005. 2005 raporu ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin Nisan 2006 Madde 7 raporunda ilk kez 22,788 ADAM mayını, 331 M3 mayını, ve 81 adet bilinmeyen tip mayın bildirdiği, aynı zamanda M2 mayınlarının 964 adete çıktığı görülüyor. Rapor ayrıca DM11 (3,261 daha az), M14 (8,279), M16 (5,840), ve M18 (438) tiplerinde bir artış olduğunu gösterdi. Türkiye bu farklılıkları 2005'te yeni sayımların yapıldığını söyleyerek açıkladı. Karamayını İzleme, Amerikan hükümetinin belgelerine dayanarak, Türkiye'nin 1988 yılında 34,000 ADAM mayını ithal ettiğini bildirdi.

17 Madde 7 Raporu, Form B, 23 Nisan 2007. Kurban tarafından harekete geçirilen Claymore mayınlarının kullanılması Mayın Yasaklama Anlaşması tarafından yasaklandı, fakat uzaktan kumandali Claymore mayınları yasaklanmadı.2006 yılının Mayıs ayında Türkiye "M18 Claymore mayınlarının kurban tarafından harekete geçirilmesini sağlayan içeriği, imha edilmesi gereken mayınlar listesine alındı ve sadece uzaktan kumandali M18 Claymore mayınlarının stoklanması için gereken adımlar atıldı." Türkiye tarafından sunulan bildirge, Stoklardaki Mayınların İmhası hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 11 Mayıs 2006.

18 Madde 7 Raporu, Form B, 23 Nisan 2007.

19 Madde 7 Raporu, Form B, 23 Nisan 2007; Madde 7 Raporu, Form B, 23 Nisan 2006.

20 Madde 7 Raporu, Form F, 23 Nisan 2007.

21 Türkiye tarafından sunulan bildirge, Mayın Eylemi hakkındaki Yürütme Kurulu Toplantısı, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Eylem Teknolojileri, Cenova, 13 Haziran 2005. Bu, ayrıca bkz. Madde 7 Raporu, Form F, 10 Mayıs 2005. 2006 yılının Mayıs ayında Türkiye "tesisin yapımı için bir şirket ile kontrat imzalandığını" bildirdi. 20 Aralık 2005'te NATO

Muhafaza ve İkmal Ajansı (NAMSA) – Türkiye'nin kendi kaynakları olsa da, bu tesis NAMSA tarafından kurulacak – başarılı şirket arasında anlaşma imzalandı. Tesisin kurulması ve 2007 yılının Temmuz ayında faaliyete geçmesi yönündeki çabalar devam ediyor, böylece stoklardaki mayınlar son tarih olan 1 Mart 2008'e kadar imha edilebilecek." Türkiye tarafından sunulan bildirme, Stoklardaki Mayınların İmhası hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 11 Mayıs 2006.

22 Madde 7 Raporu, Form F, 23 Nisan 2007.

23 Malike Selcuk Sancar'dan gelen e-mail, Danışman, Dışişleri Bakanlığı, 17 Temmuz 2007.

24 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Stoklardaki mayınların imhası konusundaki Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 24 Nisan 2007.

25 Madde 7 Raporu, Form D, 23 Nisan 2007.

26 Madde 7 Raporu, Form D, 29 Nisan 2006.

27 Madde 7 Raporları, Form D, 1 Ekim 2004 ve 10 Mayıs 2005. Bu, her bir DM-11 ve M14 mayınından 4,700 adet ve her bir M16, M18 ve M2 mayınından 2,200 adet kapsar.

28 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Stoklardaki mayınların imhası hakkında yapılan Yürütme Kurulu Toplantısı, Cenova, 11 Mayıs 2006. Bu bilgi aynı zamanda Madde 7 Raporu, Form D, 29 Nisan 2006'da da yer alıyor. Fakat, belgelerin hiç biri hangi tip mayından kaçar tane imha edildiğini ve kaç mayın kaldığını belirtmiyor.

29 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Madde 3 Güncelleme, Konvansiyonun İşlemesi ve Genel Durumu hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 12 Mayıs 2006. Aynı şekilde 2005 yılının Ekim ayında Türkiye, "uggunsuz zeminler ve çeşitli coğrafyalar mayın temizleme teknolojileri ve tekniklerinde özel gelişmelerin kaydedilmesini gerektirebilir. Bu bağlamda, Türkiye'nin elinde kalacağını söylediği mayın sayısı Türk Silahlı Güçleri'nin büyüklüğüne, Anlaşmanın getirdiği yükümlülükler nedeniyle yapılan mayın arama ve temizleme çalışmalarının yürütüldüğü arazilerin zorluğuna ve alanların büyüklüğüne uygundur." Vehbi Esgel Etensel'den gelen mektup, Müsteşar, Daimi Elçi, 3 Ekim 2005.

30 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Madde 3 Güncelleme, Konvansiyonun İşlemesi ve Genel Durumu hakkında yapılan Yürütme Kurulu Toplantısı, Cenova, 12 Mayıs 2006. Türkiye, Anlaşmadaki Madde 3'e göre elinde kalan mayınları yeniden gözden geçirebilir." Vehbi Esgel Etensel'den gelen mektup, Müsteşar, Daimi Elçi, 3 Ekim 2005.

31 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Mayın Eylemi, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Eylem Teknolojileri hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 13 Haziran 2005.

32 Türkiye tarafından sunulan bildirme, Taraf Devletler Beşinci Toplantısı, Bangkok, 17 Eylül 2003.

33 "Sınırdaki Yeni Mayın Tarlaları," Gündem, 12 Ekim 2006. Özgür Gündem Türkçe yayınlanan, az sayıda dağıtılan, İstanbul'da yayınlanan ve Kürt yanlısı tavıyla bilinen günlük bir gazete. 2006 yılının Kasım ve Ağustos aylarında 15 gün boyunca kapatıldı. Bkz. www.ozgurgundem.net.

34 Mektup, Ref No. 649.13/2007/BMCO DT/6136, Cenova'da bulunan BM Daimi Temsilcisi Vehbi Eşgel Etensel'den, İnsan Hakları İzleme, Karamayını İzleme Yasaklama Politikası Korrdinatörü Stephen Goose'a, 17 Temmuz 2007.

35 Türkiye'nin açıklaması, Stoklardaki mayınların yok edilmesi üzerine yapılan Yürütme Kurulu Toplantısı, Cenova, 30 Ekim 2006.

36 Mektup, Ref No. 649.13/2007/BMCO DT/6136, Cenova'da bulunan BM Daimi Temsilcisi Vehbi Eşgel Etensel'den, İnsan Hakları İzleme, Karamayını İzleme Yasaklama Politikası Korrdinatörü Stephen Goose'a, 17 Temmuz 2007.

37 Cenova Çağrısı, "Devlet Olmayan Silahlı Aktörler ve Karamayınları", Kasım 2005, syf. 124, kanıt olarak Kongra Gel Başkanından alınan 24 Ekim 2005 tarihli bir mektup gösterildi.

38 HPG Komutanı Dr. Bahoz Erdal'dan Cenova Çağrısı'na 24 Ekim 2005'de gönderilen mektup.

39 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007.

40 Karamayını İzleme Anketine verilen Cevap, Türkiye'nin Cenova'daki BM Daimi Temsilcisi, 5 Haziran 2007; 'silahlı PKK Türkiye'ye karşı', Pres TV, Tahran, 2 Temmuz 2007, www.presstv.ir, giriş 28 Haziran 2007; daha fazla ayrıntı için, bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 735.

41 Türkiye tarafından yapılan Sunum, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı, Cenova, 19 Eylül 2006. Türkiye'nin mayın/ERW sorunu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 735-736.

42 Madde 7 Raporu, Form C, 23 Nisan 2007; Karamayını İzleme Anketine verilen Cevap, Daimi Elçi, 5 Haziran 2007.

43 Türkiye tarafından yapılan sunum, Mayın Temizliği, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Teknolojileri, Cenova, 26 Nisan 2007.

44 "Güneydoğu'nun acı zorluğu", Turkish Daily News, Ankara, 29 Haziran 2007, www.turkishdailynews.com.tr, giriş 28 Haziran 2007.

45 Türkiye tarafından yapılan sunum, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı, Cenova, 19 Eylül 2006.

46 Madde 7 Raporu, Form A, 23 Nisan 2007.

47 Türkiye'nin projenin ilk aşamasına ne kadar katkıda bulunduğu belirtilmemiş. Azerbaycan Ulusal Mayından Arındırma Ajansı, "Aylık Rapor", Haziran 2007, www.anama.baku.az, giriş 10 Temmuz 2007; NAMSA, "Askeri durumu kaldırma (Vakıf Fonu)-Proje temel verileri," www.namsa.nato.int, giriş 2 Temmuz 2007. Bu rapor boyunca 2006 için ortalama döviz kuru: €1 = US\$1.2563. ABD Merkez Bankası, "Döviz Kuru Listesi (Yıllık)," 3 Ocak 2007.

48 Türkiye tarafından yapılan sunum, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı, Cenova, 19 Eylül 2006; Türkiye tarafından yapılan sunum, Mayın Temizleme, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Teknolojileri hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 26 Nisan 2007; ayrıca bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 737-738.

49 "Karamayınları Türkiye'nin Güneydoğusunda hala öldürüyor", Reuters, 26 Mart 2007, www.alertnet.org, giriş 15 Temmuz 2007.

50 Madde 7 Raporu, Form F, 23 Nisan 2007; Türkiye tarafından yapılan sunum, Mayın Temizleme, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Teknolojileri hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 26 Nisan 2007; Karamayını İzleme

- Anketine verilen cevap, Daimi Elçi, 5 Haziran 2007.
- 51 Madde 7 Raporları, Form I, 23 Nisan 2007, 30 Nisan 2006, 30 Nisan 2004.
- 52 Mayısız Bir Türkiye Girişimi'nin Nusaybin Belediye Başkanı ile yaptığı görüşme, Nusaybin, 9 Mayıs 2007.
- 53 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, 6 Mayıs 2006.
- 54 Karamayını İzleme (HI) tarafından yapılan görüşmeler, Overbar, Diyarbakir İli, 7 Mayıs 2007.
- 55 Türkiye tarafından yapılan sunum, Mayın Temizliği, Mayın Risk Eğitimi ve Mayın Teknolojileri hakkında yapılan Yürütme Kurulu toplantısı, Cenova, 26 Nisan 2007.
- 56 Karamayını İzleme Anketine verilen cevap, Daimi Elçi, 5 Haziran 2007. 9 Ağustos 2005'de yapılan yazışmayı takiben, Cenova'daki Türkiye BM Daimi Elçisi 6 VS-50, iki M-15, ve 1 DM 11 mayına el konulduğunu söyledi.
- 57 "Karamayını tuzaklarına karşı frekans bozucular", Turkish Daily News, Ankara, 28 Haziran 2007.
- 58 Cenoca Çağrısı, "Devlet Olmayan Silahlı Aktörler ve Karamayınları, Cilt II: NSA Mayın Eyleminin Bir Dünya Raporu", Kasım 2006, syf. 100.
- 59 Türkiye tarafından yapılan sunum, Taraf Devletler Yedinci Toplantısı, Cenova, 19 Eylül 2006.
- 60 Madde 7 Raporu, Form I, 2007, 23 Nisan 2007.
- 61 Karamayını İzleme'nin (HI) Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Hakkari'deki yerel temsilciler ve STK'lar ile yaptığı görüşmeler, İstanbul'da, Nusaybin, Diyarbakır, Overbar, Mardin Kızıltepe, Şanlıurfa, Akçakale ve Suruç, 6-11 Mayıs 2007.
- 62 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu sözcüsü, İstanbul, 6 Mayıs, ve e-mail, Nisan 2007.
- 63 Bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 740.
- 64 Muteber Öğreten ile görüşme, Koordinatör, IMFT, İstanbul, 7 Mayıs 2007.
- 65 Muteber Öğreten'den gelen e-mail, IMFT, 13 Nisan 2007.
- 66 Mehmet Elkattmış ile görüşme, Başkan, İnsan Hakları İncelem Komisyonu, TBMM, Ankara, 11 Mayıs 2007.
- 67 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs, ve e-mail, Nisan 2007; Mehmet Tanhan ile yapılan görüşme, Nusaybin Belediye Başkanı, Nusaybin, 9 Mayıs 2007; Ahmet Kalpak ile yapılan görüşme, Üye, Göç-Der, Diyarbakır, 7 Mayıs 2007.
- 68 Muteber Öğreten'den gelen e-mail, IMFT, 16 Mart 2006.
- 69 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007. 2003'ten beri uzaktan kumandalı "karamayınları" Güneydoğu'da Türk ordusuna saldırmak için en yaygın kullanılan silah. "PKK'nin Türkiye'ye karşı yeni taktikleri", Press TV, 12 Haziran 2007.
- 70 Bkz. Landmine Monitor Report 2006, syf. 742.
- 71 Muteber Öğreten'den gelen E-mail, IMFT, 16 Mart 2006.
- 72 Muteber Öğreten'den gelen e-mail, IMFT, 13 Nisan 2007.
- 73 Mehmet Nezir Acer'den gelen e-mail, Araştırmacı, IMFT, Siirt, 21 Haziran 2006.
- 74 Muteber Öğreten'den gelen e-mail, IMFT, 4 Temmuz 2007.
- 75 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs, ve e-mail, Nisan 2007.
- 76 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007.
- 77 Bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006 syf. 742.
- 78 Ali M. Koknar'dan gelen e-mail, Yönetici, AMK Risk Yönetimi, 5 Temmuz 2007; Ali M. Koknar, Yönetici, AMK Risk Yönetimi, "Türkiye Üst Mezopotamya'yı Mayından Arındırmak İçin Hareket Geçiyor", Mayın Eylemi Gazetesi, No. 8.2 Kasım 2004, <http://maic.jmu.edu>, giriş 5 Temmuz 2007.
- 79 Mehmet Tanhan ile yapılan görüşme, Nusaybin Belediye Başkanı, Nusaybin, 9 Mayıs 2007; Şaymus Ülek ile yapılan görüşme, Urfa Barosu, Şanlıurfa, 9 Mayıs 2007; Etem Şahin ile yapılan görüşme, Suruç Belediye Başkanı, Suruç Şanlıurfa, 10 Mayıs 2007.
- 80 Ali M. Koknar'dan gelen e-mail, Yönetici, AMK Risk Yönetimi, 5 Temmuz 2007; Hatip Şeran ile yapılan görüşme, Şehir Meclisi Başkanı (Muhtar), Mardin, 9 Mayıs 2007.
- 81 Mehmet Tanhan ile yapılan görüşme, Nusaybin Belediye Başkanı, Nusaybin, 9 Mayıs 2007; mayından hayatta kalanlarla yapılan görüşmeler, Akçakale, Şanlıurfa ili, 10 Mayıs 2007, ve Nusaybin, 9 Mayıs 2007.
- 82 Sezgin Tanrikulu ile yapılan görüşme, Başkan, Diyarbakır Barosu, 7 Mayıs 2007.
- 83 Muteber Öğreten'den gelen e-mail, IMTF, 4 Temmuz 2007.
- 84 Muteber Öğreten tarafından verilen bilgi, IMTF, 6 Mayıs 2007; Hulya Turkan, Serkan Sener, Harun Tugcu ve öbürleri., "Çok Hasta olan Bir Patlama Kurbanının Aeromedikal Tahliye Sırasındaki Düşünceleri - Çıkarılan Dersler," Military Medicine, Cilt. 171, No. 7, Temmuz 2006 , syf. 586-588(3); Oktay Eray, "Türkiye'de Acil Tıp," www.emedicine.com, giriş 5 Temmuz 2007.
- 85 Nihat Eri ile yapılan görüşme, İnsan Hakları İncelem Komisyonu, TBMM, Ankara, 11 Mayıs 2007.
- 86 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs 2007.
- 87 Ergun İşeri'den gelen e-mail, Yönetici, Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 5 Nisan 2007.
- 88 Sakatlar Dairesi, "Türkiye'deki Sakatların Varolan Durumu Üzerine Rapor," www.ozida.gov.tr, giriş 5 Temmuz 2007.
- 89 Şanlıurfa ili Suruç ilçesinde hayatta kalanlarla yapılan görüşmeler, 10 Mayıs 2007, ve Akçakale, Şanlıurfa ili, 10 Mayıs 2007.
- 90 Nihat Eri ile yapılan görüşme, Üye, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, TBMM, Ankara, 11 Mayıs 2007.
- 91 Ergun İşeri'den gelen e-mail, Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 5 Nisan 2007.
- 92 Sakatlar Dairesi, "Türkiye'deki Sakatların Varolan Durumu Üzerine Rapor,"
- 93 Mehmet Elkattmış ile yapılan görüşme, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, TBMM, Ankara, 11 Mayıs 2007.
- 94 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs 2007; Sezgin Tanrikulu ile yapılan görüşme, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır, 7 Mayıs 2007.

- 95 Ergun İşeri'den gelen e-mail, Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 5 Nisan 2007; Bkz. Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 743.
- 96 Nihat Eri ile yapılan görüşme, İnsan Hakları Araştırma Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara, 11 Mayıs 2007; Ergun İşeri'den gelen e-mail, Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 5 Nisan 2007.
- 97 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007
- 98 Karamayını İzleme'den, Cenova'da bulunan BM Türkiye Daimi Temsilcisi'ne mektup, 9 Ağustos 2007.
- 99 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007; Sezgin Tanrikulu ile yapılan görüşme, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır 7 Mayıs 2007; Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs 2007.
- 100 "Dicle Üniversitesi Araştırma Hastanesi," www.dicle.edu.tr, giriş 5 Temmuz 2007.
- 101 Madde 7 Raporu, Form J, 23 Nisan 2007; bkz Karamayını İzleme Raporu 2006, syf. 743.
- 102 Rojbin Tugan'dan gelen e-mail, Hakkari Grubu, İstanbul, 3 Nisan 2007.
- 103 Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs 2007; Sezgin Tanrikulu ile yapılan görüşme, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır, 7 Mayıs 2007; Selahattin Demirtaş ile yapılan görüşme, İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır, 7 Mayıs 2007.
- 104 Muteber Öğreten tarafından verilen bilgi, IMTF, İstanbul, 6 Mayıs 2007; Rojbin Tugan ile yapılan görüşme, Hakkari Grubu, İstanbul, 6 Mayıs 2007.
- 105 Sezgin Tanrikulu ile yapılan görüşme, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır, 7 Mayıs 2007.
- 106 Selahattin Demirtaş ile yapılan görüşme, İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, 7 Mayıs 2007.
- 107 Mayından sağ kalanlar ve Etem Şahin ile yapılan görüşmeler, Suruç Belediye Başkanı, Suruç Şanlıurfa, 10 Mayıs 2007.
- 108 Ergun İşeri'den gelen e-mail, Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul, 5 Nisan 2007.